

ISSN: 2423 - 7655

Pajoheshha- e Mahdavi

A Research Quarterly in Mahdaviyyat
Thirteenth year, No 50, summer 2024

The impact of Mahdist thought on the growth of society and the preservation and continuation of the Islamic Revolution from the perspective of the Supreme Leader

Fatemeh Lotfi ¹

Dr. Seyyed Ahmad Mousavi Bardei ²

Abstract

Thoughts and ideologies are behavioral and affect the way people interact with each other and the way legislation is made and implemented in the governmental and even global system. Mahdist thought is also one of the Shiite beliefs that after the victory of the revolution and the passage of more than a few decades of the Islamic Republic of Iran led by Ayatollah Khamenei, due to the structure of the Islamic system, has become more intertwined with people's lives than before. Since it is associated with the expectation of the return of Imam Mahdi (a.s.), it has created hope and dynamism in society and the all-round individual, social, economic, political and scientific growth of society. The present article, through the collection of information using a library method and the processing of information using a descriptive-analytical method, aims to examine various aspects of the impact of Mahdist thought and the expectation of the return and the various opinions of the leadership as important models for countries in the fight against arrogance and the preservation and continuation of the revolution. The findings of the research indicate that the Mahdist ideology, in the view of the Supreme Leader, is effective and constructive in the lifestyle of individuals, and society will be affected by this lifestyle in all moral, economic, scientific, and political dimensions, paving the way for the emergence and efforts to achieve global justice and preserve and continue the Islamic Revolution

Keywords: Mahdist thought, Supreme Leader, community growth, Mahdist justice, Islamic Revolution

1. PhD student in Theology at Motahari University and level 3 student at the Sisters' Seminary (Responsible Author)
2. Assistant Professor of Education Department and Higher Level Lecturer

تأثیر تفکر مهدویت در رشد جامعه و حفظ و استمرار انقلاب اسلامی از منظر مقام معظم رهبری

فاطمه لطفی^۱

سیداحمد موسوی باردئی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۵/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۴/۲۱

چکیده

تفکرات و ایدئولوژی‌ها، رفتار ساز بوده و در نوع تعامل مردم با یکدیگر و شیوه قانون‌گذاری و اجرای آن در نظام حکومتی و حتی جهانی مؤثر می‌باشند. تفکر مهدویت نیز به عنوان یکی از اصول اعتقادی شیعیان است که پس از پیروزی انقلاب و گذشت بیش از چند دهه از نظام جمهوری اسلامی ایران به رهبری آیت‌الله خامنه‌ای، به دلیل ساختار نظام اسلامی با زندگی مردم بیشتر از قبل عجیب شده و از آن جایی که ملازم با انتظار فرج امام مهدی عجل الله تعالی است، باعث ایجاد امید و پویایی در جامعه و رشد همه جانبه فردی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و علمی جامعه شده است. نوشتار حاضر از طریق گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و پردازش اطلاعات به روش توصیفی - تحلیلی بر آن است که جنبه‌های مختلف تأثیر تفکر مهدویت و انتظار فرج و نظرات متعدد رهبری به عنوان الگوی مهم کشورها در مبارزه با استکبار و حفظ و استمرار انقلاب را بررسی نماید. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که تفکر مهدویت از نظر مقام معظم رهبری در سبک زندگی افراد مؤثر و سازنده بوده و جامعه نیز متأثر از این سبک زندگی در تمام ابعاد اخلاقی، اقتصادی، علمی سیاسی و زمینه‌ساز ظهور و تلاش برای تحقق عدالت جهانی و حفظ و استمرار انقلاب اسلامی خواهد بود.

واژگان کلیدی

تفکر مهدویت، مقام معظم رهبری، رشد جامعه، عدالت مهدوی، انقلاب اسلامی.

۱. دانشجوی رشته دکتری کلام دانشگاه مطهری و طلبه سطح سه حوزه علمیه خواهران (نویسنده مسئول) (fotfi985@gmail.com).

۲. استادیار گروه معارف و مدرس سطوح عالی (mousavi6290@gmail.com).

مقدمه

تفکر مهدویت به عنوان یک مفهوم اعتقادی مهم در اسلام شیعی و باور به ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به آینده‌ای مهدوی و ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و شمولیت جهانی حکومت او اشاره دارد که به تجسم ایده‌هایی از عدالت، برابری، آزادی و خوشبختی می‌پردازد. تفکر مهدویت به عنوان یکی از اصول شیعه، عامل مهمی در راستای خودسازی فردی و اصلاح جامعه است. آینده و سرنوشت برای تمامی انسان‌ها دارای اهمیت بوده و لذا هر آنچه که در این امر مؤثر باشد دغدغه انسان‌ها خواهد بود. بررسی آثار اعتقاد به مهدویت و انتظار فرج نشان می‌دهد این امر تا چه حدی در آینده و سرنوشت انسانی مؤثر بوده و موجب آمادگی جامعه در حوزه‌های مختلف اعتقادی و فکری، اخلاقی و تربیتی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی می‌باشد. این تفکر، به جوانان و نسل‌های آینده امیدواری و انگیزه می‌بخشد و آنها را به راهی هدایت می‌کند که به تحقق ایده‌آل‌های اجتماعی و معنوی مهدویت نزدیک شوند. تفکر مهدویت، با تأکید بر ارزش‌های اخلاقی و انسانی، می‌تواند به تربیت افراد با اخلاق برتر کمک کند و در نتیجه به توسعه اجتماعی و اقتصادی جامعه کمک کند. همچنین، تفکر مهدویت به عنوان یک رویکرد سیاسی، سبب استواری تعامل بین مردم و حکومت شده و از طرفی جهان‌شمولی آن، به حفظ و تقویت هویت فرهنگی جامعه کمک می‌کند و با تعامل با دیگر ادیان و مذاهب، میان فرقه‌ها و اقشار مختلف جامعه یکپارچه‌سازی را ترویج می‌دهد. لذا باید به عنوان رکن مهم آینده‌پژوهی و تمدن‌سازی مورد بررسی قرار گیرد. برپایی جنبش‌های متعدد در جهان علیه مستکبران و از همه مهم‌تر مرتبط کردن انقلاب اسلامی ایران به ظهور مهدی موعود اهمیت بحث از این موضوع را بیشتر می‌کند. بررسی نگاه رهبر انقلاب اسلامی ایران به عنوان انقلابی که هویت اسلامی را به امت مسلمان بازگرداند و الگوی مهم کشورهای اسلامی شد حائز اهمیت می‌باشد. در این مقاله تأثیر این اعتقاد بر رشد همه‌جانبه جامعه و حفظ و استمرار انقلاب اسلامی از منظر مقام معظم رهبری، به عنوان رهبر انقلاب اسلامی ایران بررسی می‌شود.

مفهوم‌شناسی

مهدویت

مهدویت اسم منسوب (مهدوی) به همراه تایی تأنیث است که از لحاظ لغوی، به معنای

مهدی بودن است.

ابن اثیر در تشریح واژه مهدی می نویسد: «المهدی؛ الذی قد هداه الله الی الحق...» (مهدی، کسی که خدا او را به حق هدایت نموده، این اسم آن قدر به همراه اسم های دیگر به کار رفته که اسم غالب برای آن شده است. به همین سبب نامیده شد، آن مهدی ای که پیامبر ﷺ نوید آمدنش را در آخرالزمان داده است) (ابن اثیر، ۱۳۹۹ق: ج ۵، ۲۵۴). چون مهدی اسم مفعول است و معنای هدایت شده را می دهد، مهدویت به معنای ره یافته بودن خواهد بود و از نظر اصطلاحی منسوب به امام دوازدهم شیعیان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه و شامل موضوعات مرتبط با ایشان می باشد.

جامعه

جامعه در لغت به معنای گردآورنده و برهم افزاینده و دربرگیرنده هست (ابن منظور، ۱۴۱۴ق: ج ۸، ۵۳؛ راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق: ۲۰۱) و در اصطلاح گروه بزرگ و پردوام و متحرکی از افراد است که برای اهداف مشترک و با توجه به نیاز مشترک با هم و دارای مناسبات و ارتباطات و روابطی برای رفع مجموعه نیازهای مادی و معنوی شان هستند (گلابی، ۱۳۸۲ش: ۵۲-۵۱).

انقلاب اسلامی

در تعریف و مفهوم شناسی انقلاب، مفاهیم و مؤلفه هایی مانند دگرگونی و تغییر (بعلبکی، ۲۰۰۱م: ۲۰۰) وجود دارد. همچنین به تغییر اساسی و عمیق در زیرساخت های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه و تغییر نظام حاکم نیز انقلاب گفته می شود (آشوری، ۱۳۸۶ش: ۴۷). «انقلاب» در اندیشه شهید مطهری عبارت است از تغییر بنیادی در جامعه یعنی دگرگون شدن جامعه از بن و از بیخ و از اساس. به عبارت دیگر در هم ریختن نظم حاکم هرگاه با شدت و مقرون به نوعی عصیان و تمرد و انکار و نفی و طرد باشد، اینها مؤلفه هایی هستند که با تحلیل انقلاب های جهان به آن می رسیم.

انقلاب اسلامی خصوصیات منحصر به فردی دارد که آن را از دیگر انقلاب های جهان ممتاز می سازد و مفهوم جدیدی از انقلاب به دست می دهد. کلیم صدیقی در تعریف انقلاب اسلامی می نویسد:

انقلاب اسلامی عبارت است از حرکت امت مسلمان در جهت تغییر نظام غیر اسلامی

موجود و جایگزین نمودن یک نظام جامع و کامل اسلامی به جای آن؛ همچنین تلاش برای اجرای مقررات، قوانین و برنامه‌های اسلامی در کلیه شئون زندگی خویش (یعنی امت) (صدیقی، ۱۳۷۹ش: ۴۹).

آنچه که در این تعریف مورد توجه قرار گرفته دو عنصر اسلامی بودن و امت بودن یعنی حرکت عامه مردم تحت امر رهبری واحد می‌باشد.

با بررسی تاریخ مشاهده می‌شود شیعه همیشه خواستار تحول و انقلاب به سمت حقیقت بوده و هرگز ولایت ظالمان را نپذیرفته است. از طرفی تفکر مهدویت و انتظار فرج به عقاید شیعه پویایی و حرکت داده و آنها را به تلاش بیشتر برای تغییرات مثبت و مبارزه با ظلم رهنمون ساخته است. اوج شکوفایی این اعتقاد در انقلاب اسلامی ایران بروز کرد. لذا وقوع انقلاب اسلامی ایران که یکی از بزرگ‌ترین پدیده‌های تاریخ در قرن بیستم بوده و در زمره مهم‌ترین جنبش‌های سیاسی - اجتماعی به شمار می‌آید، تفاوت بسیار مهمی با سایر انقلاب‌های جهان مانند انقلاب کبیر فرانسه، کوبا، روسیه و... دارد و این تفاوت مهم به دلیل مبتنی بودن انقلاب اسلامی ایران بر مبانی ایدئولوژی اسلامی یعنی معنویتی واقعی و نه ساختگی می‌باشد. اساس توحیدی این ایدئولوژی دست تمام عوامل ظلم و استکبار و تسلط بر مردم را بسته و انقلاب را دارای پشتوانه‌های بزرگی مانند فقه و فلسفه و معارف اسلامی و رهبری یک عالم و متفکر همه‌جانبه، می‌نماید. عنصر ارزشمند و حیاتی توحید و به تبع آن اصول و فروع دین و از همه مهم‌تر اعتقاد به حضور امام زمان (عجل) و تلاش برای زمینه‌سازی ظهور وی که در انقلاب اسلامی جای گرفته باعث پویایی انقلاب شده و از شروط اساسی ماندگاری آن می‌باشند.

نکته حائز اهمیت این است که با توجه به این‌که هر انقلابی ممکن است تحت تأثیر افکار نادرست یا اقدامات دشمن دچار انحراف شود لذا باید مرتب به سمت اهداف اصلی برگردد و هم‌چنان بر ریشه‌های اصلی خود تکیه دهد. بنابراین انقلاب فقط در شروع اولیه نیست و باید مدام این انقلاب و صیروت به آرمان‌ها در جریان باشد.

انقلاب تمام نمی‌شود، انقلاب استمرار دارد، انقلاب ادامه دارد، انقلاب متوقف نمی‌شود. یک صیرورتی وجود دارد؛ صیروت یعنی شدن، شدن دائم، تحول دائمی؛ در مسیر انقلاب یک صیروت دائمی‌ای وجود دارد که این صیروت دائمی، به تدریج آن آرزوهای بزرگ را، آن ارزش‌های والا را، آن آرمان‌ها را در جامعه تحقق می‌بخشد (بیانات مقام معظم

رهبری، ۱۳۹۷/۰۳/۰۷).

تفکر مهدویت و اصول آن

همه ادیان معتقد هستند که یک فردی به عنوان منجی ظهور می‌کند و انسان‌ها را از ظلم و تاریکی نجات داده و دنیا را پر از سعادت و خوشبختی می‌کند. ویژگی منحصر به فرد منجی در تشیع که متفاوت از ادیان دیگر است علاوه بر مشخص و معین بودن، امام بودن ایشان است. همچنین این تفکر در تشیع ملازم با انتظار فرج و ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است. علامه طباطبائی در تفسیر آیه ۱۲۴ سوره بقره با موضوع امامت حضرت ابراهیم عجل الله تعالی فرجه الشریف امام را این‌گونه تعریف می‌کند:

الإمام هو الذي يقتدى و يأتم به الناس (طباطبائی، ۱۴۱۷ق: ج ۱، ۲۶۶).

اسوه و الگو بودن امام مهم‌ترین ویژگی امام است و اعتقاد به ظهور منجی با این ویژگی در معناداری زندگی انسان تأثیر ویژه‌ای خواهد داشت. اعتقاد به ظهور منجی در تشیع اعتقاد به ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دوازدهمین امام از نسل خاتم الانبیاء پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است. علیرغم اختلافاتی که در بین تشیع و تسنن در خصوص ولادت امام، غیبت و عصمت امام وجود دارد از آنچه که در این احادیث دیده می‌شود بر می‌آید که اهل تسنن نیز مانند شیعیان معتقدند امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بوده و حضرت عیسی نیز در زمان ظهور همراه با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهد بود و از طرفی هدف اصلی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برقراری عدالت و از بین بردن ظلم و جور می‌باشد.

در زیر احادیثی را در این خصوص می‌آوریم:

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله:

اگر از عمر دنیا بیش از یک روز نمانده باشد خداوند آن روز را طولانی می‌کند تا آن که مردی از اهل بیتم مبعوث شود که اسم او اسم من است. او زمین را از قسط و عدل پر می‌کند همان‌گونه که از ظلم و جور پر شده است (ترمذی، ۱۳۹۵ق: ج ۴، ۵۰۵).

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

مردمی از مشرق خروج می‌کنند و زمینه را برای مهدی یعنی حکومت او فراهم می‌کنند (ابن ماجه، بی تا: ۱۳۶۸).

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله:

چگونه خواهید بود آن‌گاه که پسر مریم در میان شما بیاید و امام شما از شما باشد (بخاری، ۱۴۲۲ق: ج ۴، ۱۶۸).

لازم به ذکر است مهدویت در نگاه تشیع ثابت بوده است و قطعاً علت عمده عدم تغییر این نگاه، صحت وقایع آن و پیروی از ائمه معصومین علیهم‌السلام بوده است. رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز اصل مهدویت را مورد اتفاق همه مسلمانان و جزء مسلمات اسلام بیان کرده‌اند. از طرفی اعتقاد به چنین امری در نوع رفتار دشمنان و مستکبران عالم نیز تأثیر دارد. زیرا آنها به دنبال منافع خود هستند و با هر آنچه سبب پویایی و بهبود جامعه شده و منافع آنها را به خطر بیندازد مقابله خواهند کرد:

این نکته بسیار مهمی است. توجه بفرمائید که ما امروز چقدر باید هوشیار باشیم! دشمنان سراغ مجموعه احکام و مقررات اسلام رفتند - هر عقیده، هر توصیه‌ای از شرع مقدس که در زندگی و سرنوشت آینده فرد و جماعت و امت اسلامی تأثیر مثبت بارزی داشته است - و به نحوی با آن کلنجار رفتند، تا اگر بتوانند، آن را از بین ببرند؛ اگر نتوانند، روی محتوایش کار کنند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶/۹/۲۵).

اهمیت و تأثیر تفکر مهدویت در رشد فردی

باور به ظهور فردی که منجی بشریت و اصلاح جامعه می‌باشد نقش سازنده در تمام ابعاد زندگی انسان دارد. زیرا این مسئله فقط یک فرضیه یا نظریه علمی مانند اکثر نظریات علمی نیست که تنها بر محفوظات ذهنی اضافه گردد بلکه اعتقاد به این امر مبنای رفتار فردی و اجتماعی شده و هم سبب صبر و استقامت در مقابل سختی‌ها می‌گردد و هم باعث تلاش و پویایی، تحرک هدفدار و حالت آماده باش و هوشیاری خواهد شد. افرادی که چنین اعتقادی دارند هم برای بهبود زندگی خود تلاش می‌کنند هم برای اصلاح جامعه و کمک به دیگران گام بر می‌دارند. با توجه به موضوع این پژوهش که بررسی تأثیر تفکر مهدویت در جامعه از منظر مقام معظم رهبری است به همین مقدار از جنبه فردی بسنده می‌کنیم هرچند که واضح است تأثیرات بر جامعه از تأثیرات فردی نشأت می‌گیرد و همچنین جامعه نیز بر افراد تأثیر دارد:

مسئله اعتقاد به مهدی یک جنبه فردی دارد و آن جنبه این است که هر کسی باید سعی کند یک رابطه شخصی میان خود و ولی‌الله‌الاعظم (ارواحنا فداه) به وجود بیاورد... همه باید خودشان را آماده نگه دارند. هیچ کس نمی‌تواند بگوید که ظهور مهدی علیه‌السلام در آینده نزدیکی نیست؛ ما نمی‌دانیم، شاید در آینده نزدیکی بود؛ شاید در زمان حیات ما بود؛ شاید این توفیق برای مردم این نسل وجود داشت. مگر می‌شود با آلودگی، با ضعف نفس،

با عدم اصلاح نفس در دوران دولت حق و حکومت الهی او با آن بزرگوار رابطه برقرار کرد؟ باید خود را آماده کنیم (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۲/۱۱/۸).

اهمیت و تأثیر تفکر مهدویت در رشد جامعه

اعتقاد به مهدویت در تشیع یعنی انتظار برای ظهور و این امر در آمادگی منتظران مؤثر بوده و موجبات نشاط، پویایی و وظیفه‌شناسی جوامع اسلامی در حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را فراهم می‌نماید و تأثیر آن را در تمام شئون زندگی منتظر واقعی می‌توان دید.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید:

شما اصحاب منید، لیکن برادران من مردمی‌اند که در آخرالزمان می‌آیند. آنان به نبوت و دین من ایمان می‌آورند با این‌که مرا ندیده‌اند. هر یک از آنان اعتقاد و دین خویش را با هر سختی نگاه می‌دارند، چنان‌که گویی درخت خار مغیلان را در شب تاریک با دست پوست می‌کنند یا آتش پردوام چوب داغ را در دست نگاه می‌دارند. آن مؤمنان، مشعل‌های فروزانند در تاریکی‌ها. خداوند آنان را از آشوب‌های تیره و تاریک‌الزمان نجات خواهد داد (صفار قمی، ۱۳۸۹: ج ۱، ۳۳).

دیندار بودن تا حدی متفاوت از منتظر بودن است. شاید بتوان این دو را عموم و خصوص مطلق در نظر گرفت. یعنی شخص منتظر که معتقد به مهدویت است قطعاً دیندار نیز هست و علاوه بر آن تفاوت در سبک زندگی مهدوی با سبک زندگی دینی است. دارندگان هر دو سبک دیندار هستند و از امام خود اطاعت می‌کنند؛ ولی در سبک زندگی مهدوی فرد در کنار ایمان، خود را زمینه‌ساز ظهور امام زمان علیه السلام می‌داند (جعفری، ۱۳۹۲).

«انتظار به معنای این است که ما باید خود را برای سربازی امام زمان علیه السلام آماده کنیم» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۰۷/۳۰).

همچنین مقام معظم رهبری تلاش و کوشش را نشانه اصلی فرد منتظر می‌دانند مسلم است کسی که در امر تحقق حکومت امام زمان علیه السلام تلاش و کوشش کند تمام زندگی او مؤثر از این امر خواهد بود:

ما که منتظر امام زمان هستیم، باید در جهتی که حکومت امام زمان (علیه الاف التحية و الثناء و عجل الله تعالی فرجه) تشکیل خواهد شد، زندگی امروز را در همان جهت بسازیم و بنا کنیم... (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۱۲/۲۲).

قطعا همیشه تفکرات و ایدئولوژی‌ها، رفتارساز بوده و در نوع تعامل مردم با یکدیگر و شیوه قانون‌گذاری و اجرای آن در نظام حکومتی مؤثر می‌باشند. آنچه از آیات کریمه قرآن و روایات متعدد اهل بیت فهمیده می‌شود این است که حکومت امام زمان علیه السلام شامل کل زمین شده و حکومت‌کنندگان بندگان صالح خداوند هستند:

﴿ولقد كتبنا في الزبور من بعد الذكر أن الأرض يرثها عبادي الصالحون﴾ (انبیاء: ۱۰۵)؛

در کتاب زبور بعد از یادآوری مقرر نمودیم که بندگان صالح من وارثان زمین‌اند.

بنابراین افراد مدعی یاری امام زمان علیه السلام در زمان ظهور باید از بندگان صالح خداوند باشند. صالح بودن به معنای ایمان و انجام عمل صالح است و عمل صالح قطعا شامل اعمال انسان قبل از ظهور چه در زمینه اعمال فردی و چه در تعامل با دیگران نیز خواهد بود. لذا اعتقاد به مهدویت شاخصه رفتاری مهم انسان‌ها قبل از ظهور نیز هست و قطعا آثار متعددی در جنبه‌های مختلف اخلاقی، اجتماعی، سیاسی و علمی خواهد داشت و لازم است تفکرات و اعتقادات مردم از این منظر بررسی گردد. برخی از اصول و ارزش‌های مهم در تفکر مهدویت از قبیل عدالت، خیرخواهی و محبت، تلاش برای پیشرفت و از بین بردن فقر، امنیت، صبر و استقامت و... که در جوامع بشری نیز مورد توجه قرار دارد. آنچه در میان همه این مؤلفه‌ها جایگاه مهم و زیربنایی دارد عدالت است. برقراری عدالت یکی از اهداف مهم و از آرزوهای دیرینه جوامع بشری است و آنها نیز مدعی برقراری عدالت اجتماعی و توزیع منابع عادلانه هستند. پیامبران الهی نیز هدف از بعثت و ارسال خود را برقراری عدالت بیان کرده‌اند:

﴿لقد أرسلنا رسلنا بالبینات وأنزلنا معهم الكتاب والمیزان ليقوم الناس

بالقسط...﴾ (حدید: ۲۵)؛

ما پیامبران خویش را با دلایل روشن فرستادیم و با آنها کتاب و معیار فرود آوردیم تا مردم عدل و قسط را به پا دارند....

این آیه به روشنی برقراری عدل و قسط را هدف رسالت و بعثت پیامبران معرفی کرده است. از ویژگی‌های منحصر به فرد دوران حکومت‌های مهدی نیز که در احادیث و روایات معصومین فراوان ذکر شده و مورد تأکید و توجه قرار گرفته است، استقرار عدالت در تمام زوایای زندگی جامعه بشری از جمله عدالت اجتماعی، اقتصادی و... است.

... اگر مهدویت نباشد، معنایش این است که همه تلاش انبیاء، همه این دعوت‌ها، این

بعثت‌ها، این زحمات طاقت‌فرسا، اینها همه‌اش بی‌فایده باشد، بی‌اثر بماند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۴/۱۸).

برجسته‌ترین شعار مهدویت عبارت است از عدالت... انتظار این است که او همه عالم - نه یک نقطه - را سرشار از عدالت کند و قسط را در همه جا مستقر نماید (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۷/۳۰).

این عدلی هم که انتظار است حضرت به وجود بیاورند، عدل در یک بخش خاص نیست، عدل در همه شئون زندگی است... و ان شاء الله به لطف الهی [محقق] خواهد شد (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۱/۲۱).

نکته مهمی که باید به آن توجه کرد این است که رشد همه‌جانبه بشریت از قبیل رشد اخلاقی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فکری و علمی مردم نیز در پرتو برقراری عدالت شکل می‌گیرد. لذا در ادامه به بررسی تأثیر تفکر مهدویت در هر کدام از این عرصه‌ها می‌پردازیم.

تأثیر تفکر مهدویت در رشد اخلاقی جامعه

یکی از اثرات اعتقاد به مهدویت، خودسازی فردی و رشد ویژگی‌های تربیت‌گروهی فرد منتظر و معتقد به مهدویت است. این اعتقاد سبب می‌شود تا افراد منتظر در تربیت خویش بکوشند و صفات نیک و اخلاق حسنه را در خود نهادینه کنند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در وصف آنان فرموده است:

مردم زمان غیبت او و کسانی که به امامتش ایمان آورده‌اند و منتظران ظهور او هستند از مردم هر عصری بهترند زیرا خداوند تبارک و تعالی به آنها عقل و فهم و علم داده است که غیبت برای آنان به منزله مشاهده است و آنان را در آن زمان در مقام مجاهدت نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله با شمشیر قرار داد! آنها واقعا مخلصند، شیعیان واقعی ما و دعوت‌کنندگان به دین خدا در پنهان و آشکار (سلیمان، بی تا: ۲۳۳).

اعتقاد به ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می‌تواند سبب ایجاد آرمان‌های اخلاقی و هدایت افراد به سمت ارزش‌های اخلاقی مانند عدالت، خیرخواهی، احترام به حقوق انسانی، رحمت و اخلاق حرفه‌ای شده و به تقویت روابط اجتماعی سالم و توسعه فرهنگ اخلاقی در جامعه کمک کند. بزرگ‌ترین وظیفه منتظران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف این است که از لحاظ معنوی و اخلاقی و عملی و پیوندهای دینی و اعتقادی و عاطفی با مؤمنین و همچنین برای پنجه درافکندن با زورگویان، خود را آماده کنند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۷/۳۰).

در ادامه، چندین نکته درباره تأثیر مهدویت بر رشد اخلاقی جامعه را بررسی می‌کنیم:

خیرخواهی و محبت: در تفکر مهدویت، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الیه به عنوان رهبری معرفی می‌شود که با اراده خداوند برای پیشرفت و سعادت بشر حکومت خواهد کرد. محبت و خیرخواهی در تفکر مهدویت رشد کرده و زیبایی و عظمت آن چندین برابر می‌شود ترسیم جامعه بعد از ظهور و تعامل مردم با یکدیگر را در روایات متعددی از جمله روایت امام باقر علیه السلام می‌بینیم ایشان می‌فرمایند:

... حتی اذا قائم القائم جاءت المزامله و یأقی الرجل الی کیس اخیه فیأخذ حاجته لا یمنعه (مفید، ۱۴۳۰ ق: ۳۵).

... به هنگام قیام قائم (آل محمد) آنچه دیده می‌شود دوستی و یگانگی و تعاون و الفت است تا آن جا که هرکس آنچه نیاز دارد، از جیب دیگری برمی‌دارد، بدون هیچ دشواری و بازدارنده‌ای.

از آن جایی که محبت و خیرخواهی از ارزش‌های مهم در جوامع بشری هستند رشد چنین ویژگی‌هایی با اعتقاد به مهدویت ارزش بسیاری پیدا می‌کند.

امیدواری: انتظار برای فرج یعنی امیدواری، تلاش افراد برای خودسازی خیرخواهی و محبت به دیگران ثمره امیدواری است. انسان امیدوار در عرصه فردی و اجتماعی فعال است و در مقابل ناامیدی اثرات مخربی بر روان فرد و جامعه دارد «انتظرو الفرغ و لا تیاأسوا من روح الله» (ابن شعبه حرانی، ۱۳۶۳ ش: ۱۰۶).

صبر و آرامش روانی: صبر و آرامش در تفکر مهدویت به عنوان ویژگی‌هایی که مؤمنان بایستی در مواجهه با مشکلات و آزمایش‌های زندگی داشته باشند، مطرح می‌شوند. همچنین، در جوامع نیز صبر و حفظ آرامش در مواجهه با چالش‌ها و مشکلات، علاوه بر بهبود وضعیت جامعه و کنترل جامعه در مواقع بحرانی، سازنده اندیشه و عمل محسوب می‌شوند.

این آرامش روانی ناشی از انتظار فرج، این اطمینان نفسی را که انسان دارد که نفس او و دل او تلاطم ندارد، می‌شود افزایش داد؛ به وسیله دعا، به وسیله استغاثه، به وسیله مناجات با پروردگار که «لا بذكر الله تطمئن القلوب» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۱/۲۱).

ارزش‌های انسانی: اعتقاد به ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الیه به تأکید بر احترام به شخصیت انسانی، توجه به حقوق و کرامت انسانی، و تحقق ارزش‌هایی مانند عدالت، صداقت و مهربانی بین افراد منجر می‌شود. این امر می‌تواند به توسعه فرهنگی اخلاقی در جامعه کمک کرده و به رشد

اخلاقی جامعه کمک کند.

پایبندی به اصول دینی: ایمان به مهدویت معمولاً با پایبندی به اصول و مقررات دینی همراه است. این امر به تثبیت ارزش‌های اخلاقی در جامعه کمک می‌کند، زیرا اصول دینی اغلب به توجه به رفتارهای اخلاقی و تنظیم روابط اجتماعی می‌پردازند. مهدویت می‌تواند افراد را به پیروی از این اصول و دستورات دینی تشویق کند و در نتیجه رشد اخلاقی را در جامعه ترویج دهد.

شجاعت: یکی از فضائل اخلاقی است که سبب پیشرفت انسان می‌شود داشتن شجاعت است. اهمیت این فضیلت به حدی است که در روایت‌های متعددی افراد از دوستی و مشورت با افراد ترسو نیز نهی شده‌اند. از جمله مصادیق آن شجاعت در میدان نبرد، شجاعت در سیاست، شجاعت در مبارزه با نفس اماره، شجاعت در غلبه بر مشکلات زندگی، شجاعت در مبارزه با رذائل اخلاقی و شجاعت عقلی است. مقام معظم رهبری حرکت به سوی فرج را ثمره شجاعت در این مسیر معرفی می‌کند:

در این، شکی نیست. دنیا به سمت عدل و قسط حرکت می‌کند و معنای امام زمان و انتظار فرج همین است. انتظار فرج یعنی این‌که در سرنوشت بشریت، یک فرج بزرگ هست و ما به سمت آن فرج پیش می‌رویم (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۱/۱۱/۱۸).

اخلاق حرفه‌ای: تفکر مهدویت و همچنین جوامع بشری، از اهمیت اخلاق حرفه‌ای و رفتار صحیح در همه جنبه‌های زندگی و با همه افراد سخن می‌گویند. ارزش‌هایی مانند راستی، امانتداری، احترام به دیگران و عدم ظلم نیز در هر دو حوزه مهدویت و جوامع بشری بسیار مهم هستند.

به طور کلی، تأثیر مهدویت بر رشد اخلاقی جامعه می‌تواند به دلایل مذکور و بسیاری دیگر، مثبت و قابل توجه باشد. با این حال، برای واقعی شدن این تأثیر، ضروری است که افراد به طور فعال به ارزش‌ها و اصول اخلاقی عمل کنند و تلاش کنند تا در راستای رشد اخلاقی جامعه و ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به کار بيفزایند.

تأثیر تفکر مهدویت بر وحدت و آرامش اجتماعی

۱. قوت قلب و آرامش در جامعه

جامعه‌ای که به مهدویت معتقد است، قوت قلب پیدا می‌کند. این قوت قلب برای ملت‌ها

خیلی مهم است. بدانید تسلط استعمار بر کشورهای اسلامی بعد از آن بود که توی دل ملت‌ها را خالی کردند؛ آنها احساس ضعف کردند؛ احساس عدم توانایی کردند، بعد اینها آمدند و با قدرت بر آنها مسلط شدند... (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۶/۲۹).

۲. عدالت اجتماعی

ایمان به مهدویت باعث توجه به عدالت اجتماعی در جامعه می‌شود. اعتقاد به ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف سبب می‌شود که جامعه به دنبال توزیع منصفانه و عادلانه منابع و فرصت‌ها باشد و تلاش کند تا نابرابری‌های اجتماعی را کاهش دهد و منجر به رشد اخلاقی در جامعه شود و همچنین احساس عدالت و تعادل را تقویت کند.

امام زمان علیه السلام برای این که فرج برای همه‌ی بشریت به وجود بیاورد، ظهور می‌کند که انسان را از فروبستگی نجات بدهد؛ جامعه بشریت را نجات بدهد؛ بلکه تاریخ آینده بشر را نجات بدهد. این معنایش این است که آنچه را که امروز وجود دارد؛ این نظم بشری غیرعادلانه، این نظم بشری که در آن انسان‌های بی‌شماری مظلوم واقع می‌شوند، دل‌های بی‌شماری گمراه می‌شوند، انسان‌های بی‌شماری فرصت عبودیت خدا را پیدا نمی‌کنند، مورد رد و اعتراض بشری است که منتظر ظهور امام زمان علیه السلام است. انتظار فرج یعنی قبول نکردن و رد کردن آن وضعیتی که بر اثر جهالت انسان‌ها، بر اثر اغراض بشر بر زندگی انسانیت حاکم شده است. این معنی انتظار فرج است (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۵/۲۷).

۳. مسئولیت اجتماعی

ایمان به مهدویت باعث تقویت مسئولیت اجتماعی در جامعه می‌شود. اعتقاد به ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف می‌تواند افراد را به سمت تحمل مسئولیت‌های اجتماعی هدایت کند و آنها را تشویق کند تا در راستای رشد اخلاقی جامعه دست به کار شوند. این می‌تواند شامل رعایت حقوق دیگران، مراقبت از زیست محیطی، حمایت از ضعف‌دیدگان و کمک به نیازمندان باشد. تشکیل گروه‌های جهادی در نظام جمهوری اسلامی و بین معتقدان به مهدویت گواه خوبی بر امر است.

شما جوانان عزیز که در آغاز زندگی و تلاش خود هستید، باید سعی کنید تا زمینه را برای آن چنان دورانی آماده کنید، دورانی که در آن، ظلم و ستم به هیچ شکلی وجود ندارد، دورانی که در آن، اندیشه و عقول بشر، از همیشه فعال‌تر و خلاق‌تر و آفریننده‌تر است، دورانی که

ملت‌ها با یکدیگر نمی‌جنگند، دست‌های جنگ‌افروز عالم همان‌هایی که جنگ‌های منطقه‌ای و جهانی را در گذشته به راه انداختند و می‌اندازند دیگر نمی‌توانند جنگی به راه بیندازند، در مقیاس عالم، صلح و امنیت کامل هست، باید برای آن دوران تلاش کرد. قبل از دوران مهدی موعود، آسایش و راحت‌طلبی و عافیت نیست. در روایات، «والله لتمحصن» و «والله لتغربلن» است، به شدت امتحان می‌شوید، فشار داده می‌شوید. امتحان در کجا و چه زمانی است؟ آن وقتی که میدان مجاهدتی هست. قبل از ظهور مهدی موعود، در میدان‌های مجاهدت، انسان‌های پاک امتحان می‌شوند. در کوره‌های آزمایش وارد می‌شوند و سربلند بیرون می‌آیند و جهان به دوران آرزمانی و هدفی مهدی موعود روز به روز نزدیک‌تر می‌شود (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۱/۳۰).

تأثیر تفکر مهدویت بر وحدت و صلح جهانی و ارتباط با ادیان و ملل دیگر

یکی از وقایع قطعی دوران ظهور، بازگشت حضرت عیسی علیه السلام است که هر دو گروه مسلمانان و مسیحیان به بازگشت حضرت عیسی علیه السلام در آخرالزمان باور دارند. لکن مسلمانان به همزمانی این امر با ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه له اعتقاد دارند. آیت‌الله مکارم شیرازی در تفسیر آیه «و یکلم الناس فی المهد و کهلا و من الصالحین» و در گهواره و میانسالی با مردم سخن خواهد گفت و او از شایستگان است؛ بیان می‌کند احتمال دارد این آیه یک نوع پیشگویی در مورد بازگشت عیسی علیه السلام باشد زیرا واژه «کهلا» در عربی به معنای مرد میانسال به کار می‌رود و از طرفی گفته شده، حضرت عیسی علیه السلام در سن ۳۲ یا ۳۳ سالگی به آسمان عروج کرده است. در روایات شیعه، هدف از بازگشت حضرت عیسی علیه السلام، یاری کردن امام مهدی عجل الله تعالی فرجه له دانسته شده است «و من ذریته المهدی إذا خرج نزل عیسی بن مریم لنصرته فقدمه و صلی خلفه» (ابن بابویه، ۱۳۷۶ ش: ۲۱۸) پس از قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه له حضرت عیسی علیه السلام برای یاری او نازل می‌شود، پس مهدی را مقدم داشته و پشت سر او نماز می‌خواند. چنین امری سبب می‌شود عده بسیاری از مسیحیان مسلمان شده و یاری‌گر امام زمان علیه السلام باشند.

آن کلمه خدا در دوران گمراهی و جهل و بی‌عدالتی و بی‌اعتنایی به ارزش انسان، پرچم هدایت و نجات انسان‌ها را بر دوش گرفت و با قدرت‌های ستمگر زر و زور به ستیزه برخاست و به بسط عدل و رحمت و توحید همت گماشت. امروز مؤمنان به آن پیامبر بزرگ - یعنی

مسیحیان و مسلمانان - برای استقرار نظم شایسته جهانی، باید به تعالیم و راه پیامبران روی آورند و فضایل انسانی را بر طبق آموزش آن معلمان بشریت گسترش دهند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۱۰/۷).

تأثیر تفکر مهدویت در رشد اقتصادی جامعه

یکی از مظاهر گستردگی عدالت در جامعه، رشد اقتصادی همه مردم است. بخش قابل ملاحظه‌ای از ظلم و جنایت‌ها علاوه بر قدرت‌طلبی مستکبران و احزاب حکومتی، به خاطر فقر و تنگدستی مردم است. پیامبر گرامی اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرماید:

فقر انسان را در آستانه کفر قرار می‌دهد (کلینی، ۱۳۸۷ ش: ج ۳، ۶۴۶).

در حکومت مهدوی، مشکلات اقتصادی جامعه بشری و عوامل فقر در تمام جهان از بین رفته و رفاه و آسایش پدید خواهد آمد.

این امر زمانی در حکومت مهدوی به تحقق می‌رسد که مردم خواهان آن بوده و خود را برای این امر آماده کرده باشند. اعتقاد به ظهور مهدی عَلَيْهِ السَّلَام در این که جامعه به دنبال توزیع منصفانه و عادلانه منابع اقتصادی باشد و تلاش کند تا نابرابری‌های اقتصادی را کاهش دهد، مؤثر خواهد بود و این امر می‌تواند منجر به افزایش کیفیت زندگی و رشد اقتصادی پایدار در جامعه شود و سبب می‌شود که جامعه به دنبال راهکارهایی باشد که نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی را کاهش داده و به توزیع عادلانه‌تر منابع اقتصادی بپردازد.

همچنین اعتقاد به مهدویت می‌تواند توجه به ارزش‌های اخلاقی در توسعه اقتصادی جامعه را تقویت کند و جامعه به دنبال توسعه اقتصادی براساس ارزش‌های اخلاقی مانند عدالت، صداقت، کارآفرینی، همکاری و احترام به حقوق انسانی باشد. این امر می‌تواند به تأسیس سیستم‌های اقتصادی پایدار و مطلوب کمک کند.

ما که انتظار فرج داریم، انتظار ظهور حضرت بقیة الله (ارواحنا فداه) را داریم، باید در این راه تلاش کنیم؛ باید تلاش کنیم در راه ایجاد جامعه مهدوی؛ هم خودسازی کنیم، هم به قدر توان مان، به قدر امکان مان، دگرسازی کنیم و بتوانیم محیط پیرامونی خود را به هر اندازه‌ای که در وسع و قدرت ماست، به جامعه مهدوی نزدیک کنیم که جامعه مهدوی، جامعه قسط است، جامعه معنویت است، جامعه معرفت است، جامعه برادری و اخوت است، جامعه علم است، جامعه عزت است (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۰۱/۲۱).

مسئله مؤثر دیگر در عدالت اقتصادی کارآفرینی و نوآوری است. ایمان به مهدویت می‌تواند روحیه کارآفرینی و نوآوری را در جامعه تقویت کند و افراد در جامعه به دنبال استفاده از استعداد های خود در راستای تحقق رشد اقتصادی باشند و تلاش کنند تا ایده‌های جدید را پیاده‌سازی کنند. این امر می‌تواند به ایجاد شرایط محیطی مناسب برای نوآوری، توسعه صنایع و افزایش تولید منجر شود.

تأثیر تفکر مهدویت بر رشد سیاسی جامعه

تأثیر مهدویت بر رشد سیاسی جامعه نیز یک مسئله پیچیده است و ممکن است با توجه به متغیرهای مختلف متفاوت باشد. در ادامه، چندین نکته درباره تأثیر مهدویت بر رشد سیاسی جامعه را بررسی می‌کنیم:

۱. الگوی رهبری

ایمان به مهدویت می‌تواند در تشکیل الگوی رهبری جامعه تأثیرگذار باشد. اعتقاد به ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف باعث می‌شود که جامعه به دنبال یک رهبر فراتر از خصوصیات سیاسی عادی باشد رهبری که عدالت و اخلاق برتری را تجسم کند. این امر می‌تواند به تحولات سیاسی در جامعه منجر شود و تأثیر قابل توجهی در توزیع قدرت و تصمیم‌گیری‌های سیاسی داشته باشد. لکن آمادگی پذیرش چنین رهبری باید در بین مردم باشد.

جامعه‌ای می‌تواند پذیرای مهدی موعود (ارواح‌نفاذ) باشد که در آن آمادگی و قابلیت باشد، و الا مثل انبیا و اولیای طول تاریخ می‌شود. چه علتی داشت که بسیاری از انبیای بزرگ اولوالعزم آمدند و نتوانستند دنیا را از بدی‌ها پاک و پیراسته کنند؟ چرا؟ چون زمینه‌ها آماده نبود. چرا امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب علیه السلام در زمان خودش... تاوان عدالت امیرالمؤمنین، جان امیرالمؤمنین بود که از دست رفت! چرا؟ چون زمینه، زمین نامساعد بود. زمینه را نامساعد کرده بودند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶/۹/۲۵).

۲. نیروی تحول و امید

امیدواری نعمتی از سوی پروردگار است که سبب می‌شود انسان‌ها با داشتن آن هیچ‌گاه از تلاش متوقف نشوند. اما ناامیدی از وسوسه‌های شیطانی است که انسان را از تلاش باز می‌دارد و او را تبدیل به فردی بی‌خاصیت می‌کند؛ ناامیدی از گناهان کبیره بوده و انسان‌ها ز آن نهی

شده‌اند. امام صادق علیه السلام در این باره فرمود:

من أكبر الكبائر عند الله اليأس من روح الله، و القنوط من رحمة الله (کلینی، ۱۳۸۷ش: ج ۴، ۴۲۰)؛

بزرگ‌ترین گناهان کبیر نزد خدا، یأس از روح خدا و ناامیدی از رحمت خداست.

گاهی اوقات دست‌های قلدر و قدرتمند، ملت‌های ضعیف را به جایی می‌رسانند که امیدشان را از دست می‌دهند. وقتی امید را از دست دادند، دیگر هیچ اقدام نمی‌کنند؛ می‌گویند چه فایده‌ای دارد؟ ما که دیگر کارمان از کار گذشته است؛ با چه کسی در بیفتیم؟ چه اقدامی بکنیم؟ برای چه تلاش کنیم؟ ما که دیگر نمی‌توانیم (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶/۹/۲۵).

ایمان به مهدویت ممکن است باعث تقویت اراده و انگیزه جامعه در جهت تحقق اهداف سیاسی و اجتماعی شود. این اعتقاد می‌تواند به عنوان یک نیروی تحولی عمل کند و افراد را به تغییرات سازنده در ساختارهای اجتماعی و سیاسی ترغیب کند.

بزرگ‌ترین خاصیت این اعتقاد در میان شیعیان، امیدآفرینی است. جامعه تشیع فقط به برجستگی‌های تاریخ خود در گذشته متکی نیست، چشم به آینده دارد. یک نفر معتقد به مسئله مهدویت طبق اعتقاد تشیع، در سخت‌ترین شرایط، دل [را] خالی از امید نمی‌داند... این یکی از مهم‌ترین آثار و دستاوردهای این اعتقاد است (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۳/۱۴).

۳. مردمی بودن

آنچه که علت عمده نارضایتی مردم از حکومت‌های فعلی است استکبار و زورگویی برخی گروه‌ها بر مردم است. مردم خود را غیرمؤثر در تصمیمات و مسائل جامعه می‌دانند انواع حکومت‌های حزب‌های مختلف بر جهان و تحمیل منافع این حزب‌ها بر مردم و نارضایتی آنها گواه بر این مدعاست. مقام معظم رهبری حکومت مهدوی را یک حکومت مردمی می‌داند و مردمی بودن را به عنوان یک ارزش برای نظام حکومتی معرفی می‌کند:

حکومت آینده حضرت مهدی موعود علیه السلام، یک حکومت مردمی به تمام معناست. مردمی یعنی چه؟ یعنی متکی به ایمان‌ها و اراده‌ها و بازوان مردم است. امام زمان، تنها دنیا را پر از عدل و داد نمی‌کند؛ امام زمان از آحاد مؤمن مردم و با تکیه به آنهاست که بنای عدل الهی را در سرتاسر عالم استقرار می‌بخشد (بیانات مقام معظم رهبری،

۱۳۸۱/۷/۳۰.

۴. در دست داشتن قدرت

معتقدان به ظهور باید برای ایجاد زمینه‌های ظهور تلاش کنند. لذا این امر سبب می‌شود جامعه به دنبال اصلاح نظام‌های سیاسی و اقتصادی نابع عدالت و توزیع منصفانه منابع باشد. این می‌تواند منجر به تغییرات سیاسی و اجتماعی عمده‌ای شود و به بهبود شرایط زندگی برای همه افراد جامعه کمک کند:

عدالتی که ما در انتظار آن هستیم - عدالت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه که مربوط به سطح جهان است - با موعظه و نصیحت به دست نمی‌آید؛ یعنی مهدی موعود ملت‌ها نمی‌آید. ستمگران عالم را نصیحت کند که ظلم و زیاده‌طلبی و سلطه‌گری و استثمار نکنند. با زبان نصیحت، عدالت در هیچ نقطه عالم مستقر نمی‌شود. استقرار عدالت، چه در سطح جهانی - آن‌طور که آن وارث انبیا انجام خواهد داد - و چه در همه بخش‌های دنیا، احتیاج به این دارد که مردمان عادل و انسان‌های صالح و عدالت‌طلب، قدرت را در دست داشته باشند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۷/۳۰).

تأثیر تفکر مهدویت بر رشد فکری و علمی جامعه

علمی و کاربردی بودن اصول مبتنی بر مهدویت؛ ویژگی مهم نظریات علمی واقعی بودن و مستقل از ذهن بودن آنهاست. هرچقدر نظریه‌ها جدا از تفسیرهای ذهنی و شخصی باشند دقیق‌تر و منطبق بر واقعیت خواهند بود و اصول مبتنی بر آن نیز واقعی بوده و از منافع شخصی مبتنی بر حرص و هوی و هوس مصون خواهند بود و از این جهت کاربردی‌تر و دارای منافع عام برای تمام مردم می‌باشد. اعتقاد به مهدویت در تشیع نیز یک نظریه واقعی است. خصوصیت اعتقاد ما شیعیان این است که این حقیقت را در مذهب تشیع از شکل یک آرزو، از شکل یک امر ذهنی محض، به صورت یک واقعیت موجود تبدیل کرده است. حقیقت این است که شیعیان وقتی منتظر مهدی موعودند، منتظر آن دست نجات بخش هستند و در عالم ذهنیات غوطه نمی‌خورند؛ یک واقعیتی را جستجو می‌کنند که این واقعیت وجود دارد. حجت خدا در بین مردم زنده است؛ موجود است؛ با مردم زندگی می‌کند؛ مردم را می‌بیند؛ با آنهاست... (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۰۵/۲۷).

اعتقاد به این امر و ایمان به غیب از ویژگی‌های مهم مؤمنین است:

﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾ (بقره: ۳).

دیگران - مسلمانان غیرشیعه و متدینین غیرمسلمان - به یک چیز مبهمی معتقدند؛ ما شیعه نه؛ مشخص است که چه می‌خواهیم، با چه کسی حرف می‌زنیم (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۲/۱۰).

نقش تفکر مهدویت در تحقق آموزش و پژوهش برتر

انحصار علم و تکنولوژی در دست مستکبرین عالم برای زورگویی و استعمار و ملت‌ها مسئله غیرقابل انکاری است که به دلیل داشتن مبانی سودجویانه و غلط، جز ظلم، جنگ، بیماری و آزار برای مردم نتایجی نداشته است. مسلماً هیچ قدرت و حکومتی بدون علم ماندگار نخواهد بود.

یکی از بزرگ‌ترین جنایات‌هایی که به بشریت شد، این بود که در انقلاب صنعتی در دنیا در این دو سه قرن، علم وسیله‌ای شد برای زورگویی... با ابزار علم که اینها داشتند، بر مردم مسلط شدند؛ مردم به جان آمدند، چه انسان‌هایی نابود شدند، چه آرزوهائی نابود شد، چه ملت‌هائی عقب افتادند، چه کشورهائی خراب شدند. اینها از ابزار علم یک چنین استفاده‌ای کردند. این بزرگ‌ترین خیانت به علم است؛ هم‌چنان که بزرگ‌ترین خیانت به بشریت است. اینها می‌خواهند این انحصار شکسته نشود. هر ملتی که بتواند با استقلال - نه زیر بلیط آنها و با مجوز آنها و در اختیار آنها و در مشقت آنها - روی پای خود بایستد، یک ضربه به این انحصار زده؛ و این کار امروز خوشبختانه در ایران راه افتاده (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۲/۳).

مسلماً آنچه سبب شده ایران انحصار علم در دست مستکبران عالم را بشکند مبتنی بودن نظام حکومتی ایران بر پایه اعتقاد به مهدویت و تلاش برای اتصال آن به فرج امام زمان علیه السلام می‌باشد. در جهل و گمراهی نگه داشتن مردم توسط تعدادی از حکومت‌ها که خود را جامعه جهانی می‌نامند با هدف ادامه دادن به جنایات‌های خود می‌باشد.

امام زمان علیه السلام برای این که فرج برای همه بشریت به وجود بیاورد، ظهور می‌کند که انسان را از فروبستگی نجات بدهد؛ جامعه بشریت را نجات بدهد؛ بلکه تاریخ آینده بشر را نجات بدهد. این معنایش این است که آنچه را که امروز وجود دارد؛ این نظم بشری غیرعادلانه، این نظم بشری که در آن انسان‌های بی‌شماری مظلوم واقع می‌شوند، دل‌های بی‌شماری گمراه می‌شوند، انسان‌های بی‌شماری فرصت عبودیت خدا را پیدا نمی‌کنند، مورد رد و اعتراض بشری است که منتظر ظهور امام زمان علیه السلام است. انتظار فرج یعنی قبول نکردن و رد کردن آن

وضعیتی که بر اثر جهالت انسان‌ها، بر اثر اغراض بشر بر زندگی انسانیت حاکم شده است. این معنی انتظار فرج است (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اقشار مختلف مردم در روز نیمه شعبان، ۱۳۸۷/۵/۲۷).

رابطه تفکر مهدویت و حفظ و استمرار انقلاب اسلامی

از جمله تأثیرات تفکر مهدویت بر انقلاب اسلامی این است که مردم کسی را سزاوار رهبری این انقلاب می‌دانند که طبق حدیث معروف "راویان حدیث" از امام زمان علیه السلام محل مراجعه شیعیان در زمان حوادث و رویدادها باید فقیه و متخصص در دین باشد و آن فرد حجت امام بر مردم است. بدون شک حضور یک رهبر با این ویژگی‌ها سبب ایمن ماندن انقلاب از آفات و تحریف‌ها خواهد بود.

(در رویدادهایی که اتفاق می‌افتد به راویان حدیث ما مراجعه کنید زیرا آنها حجت من بر شما و من حجت خدا بر آنان هستم) (ابن بابویه، ۱۳۹۵ق: ج ۲، ۴۸۴).

امام خمینی رحمته الله علیه بنیان‌گذار انقلاب اسلامی براساس آموزه مهدویت و وظایف منتظران و استناد به آیه شریفه ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بَقِيَهُ حَتَّىٰ يَخْرُجَ مِنْهُمَا جُنُودٌ غَابِرَةٌ وَرِجَالٌ لَّهِ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ سَئِيرَ الْعَالَمِينَ﴾ (رعد: ۱۱) که راهکار تغییر وضعیت و اصلاح جامعه را منوط به تغییر و اصلاح نفس از تمام رذائل و آلودگی‌ها می‌داند، تلاش بر تغییر سرنوشت را آغاز کرده و بعد از چندین سال تلاش همراه با انتظار فعال و پویا موفق به انقلاب اسلامی ایران شد.

آنچه که ثمره تفکر مهدویت بر ریشه انقلاب اسلامی بوده و در طول سال‌های گذشته از انقلاب اسلامی ایران نیز آثار آن به وضوح مشاهده شده تأثیر دو طرفه انقلاب اسلامی و مهدویت نسبت به هم می‌باشد. امام خمینی رحمته الله علیه در این خصوص فرمودند:

انقلاب ما نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام، به پرچمداری حضرت حجت (ارواحن فداه) است که خداوند بر همه مسلمانان و جهانیان منت نهد و ظهور فرجش را در عصر حاضر قرار دهد (موسوی خمینی، ۱۳۶۸ش: ج ۲۱، ۳۲۶).

باور به مهدویت به مردم امید و انرژی می‌دهد و آنها را به تحقق اهداف انقلاب و اصلاح جامعه تشویق می‌کند. آنچه که بعد از انقلاب شاهد آن بودیم مقابله دولت‌های استکباری و عوامل آنها از هر طریق ممکن از جمله جنگ نظامی، شبیخون فرهنگی و تحریم‌های اقتصادی علیه انقلاب اسلامی است که باور به ظهور و مهدویت، شیعیان را به مقاومت در برابر

این تحریم‌ها و مشکلات برمی‌انگیزاند. آنها با اعتقاد به آیه شریفه «و نريد أن نمُن على الذين استضعفوا في الأرض و نجعلهم أئمة و نجعلهم الوارثين» (قصص: ۵) یقین دارند که پیروزی در نهایت با پیروان الهی است، از طرفی انقلاب اسلامی با تکیه بر همین اعتقادات تشکیل شده و در صورتی که مردم بر حفظ اصول انقلاب تلاش کنند پیروزی نهایی با انقلاب اسلامی خواهد بود. بنابراین همان‌طور که در توضیح مفهوم انقلاب اسلامی گفته شد انقلاب فقط در شروع اولیه و ایجاد آن نیست. بلکه انقلاب یعنی استمرار در تحقق اهداف، بنابراین تداوم انقلاب اهمیت بیشتری دارد و همین امر از امتیازات دیگر انقلاب اسلامی ایران نسبت به انقلاب‌های دیگر دنیاست.

آرمان‌های انقلاب در کوتاه‌مدت تحقق پیدا نمی‌کند؛ اگر بخواهیم این آرمان‌ها در جامعه تحقق پیدا کند، یک حرکت بلندمدت لازم دارد. یعنی چه؟ یعنی زنده بودن انقلاب. ببینید! این که مدام می‌گوئیم انقلابی باشیم، انقلابی بمانیم، معنایش این است. اگر چنانچه انقلاب استمرار پیدا کرد، تحقق این آرمان‌ها ممکن خواهد شد (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۳/۷).

از نظر رهبر انقلاب، انقلاب کردن با انقلابی ماندن متفاوت است.

مشکل‌تر از انقلابی بودن و گرایش انقلابی داشتن، انقلابی ماندن است؛ چه فرد، چه جمع (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۱/۳/۴) و البته «انقلابی ماندن» هم راه و قاعده مشخص و ثابت و مستحکمی دارد.

برای این که بتوانیم خودمان را انقلابی نگه داریم باید چه کار کنیم؟ توصیه بنده این است که باید مراقبه کنیم، باید حساب‌کشی کنیم از خودمان. مراقبه دائمی لازم است... این مراقبت، در اصطلاح قرآنی و اسلامی، اسمش تقوا است؛ تقوا یعنی همین مراقبت دائمی از خود که دامن انسان گیر نکند به این خارهای دور و بر (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۰/۳/۰۶).

توجه عموم دنیا به خصوص مستضعفان عالم به انقلاب اسلامی و امیدواری به تحقق اهداف آن، جایگاه انقلاب را بیش از پیش روشن نمود. رهبر معظم انقلاب نیز پس از چهل سال از گذشت انقلاب، با صدور بیانیه گام دوم انقلاب، حرکت‌های راهبردی آن را تبیین نموده و هدف اصلی آن را نزدیک شدن انقلاب به آرمان بزرگش یعنی آمادگی برای ظهور حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشريف عنوان می‌کند.

نتیجه‌گیری

از آنچه گفته شد چنین بر می‌آید که اعتقاد به مهدویت و انتظار برای ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف سبب امید و آگاهی مداوم در افراد، رشد و پیشرفت همه‌جانبه و پویایی جامعه و حفظ و استمرار انقلاب اسلامی می‌باشد. چنین آثاری موجب کوتاهی دست زورگویان و ظالمان شده و سبب نمی‌شود تا آنها منتظر از بین رفتن منافع شخصی و سودجویی‌های مبتنی بر حرص و طمع و هوی و هوس‌شان باشند. بنابراین تمام تلاش خود را برای از بین بردن علل اصلی آن یعنی مهدویت خواهند کرد. لذا آنچه حائز اهمیت است حفظ چنین اعتقادی از تحریفات می‌باشد. بیانات مقام معظم رهبری نیز در راهبری این موضوع جایگاه مهم و تأثیرگذاری دارد.

منابع

۱. ابن اثیر (۱۳۹۹ق)، *النهاية في غريب الحديث والأثر*، محقق: طاهر أحمد الزاوی، بیروت: المكتب العلمیه.
۲. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۶ش)، *الامالی*، تهران: کتابچی.
۳. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۹۵ق)، *کمال الدین و تمام النعمه*، تهران: اسلامیه، دوم.
۴. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی (۱۳۶۳ش)، *تحف العقول*، قم: مؤسسه نشر اسلامی.
۵. ابن ماجه، محمد بن یزید (بی‌تا)، *سنن*، محقق: بشار عواد معروف، بیروت: دارالجلیل، اول.
۶. ابن منظور، محمد بن مکرم (۱۴۱۴ق)، *لسان العرب*، محقق: جمال الدین میردامادی، بیروت: دارالفکر للطباعة و النشر و التوزیع، سوم.
۷. آشوری، داریوش (۱۳۸۶ش)، *دانشنامه سیاسی*، تهران: مروارید، چهاردهم.
۸. بخاری، محمد بن اسماعیل (۱۴۲۲ق)، *صحیح*، محقق: محمد زهیر بن ناصر الناصر، دمشق: دار طوق النجاة، اول.
۹. بعلبکی، روحی (۲۰۰۱م)، *المورد*، بیروت: دارالعلم للملایین، پانزدهم.
۱۰. ترمذی (۱۳۹۵ق)، *سنن*، محقق: احمد محمد شاکر، مصر: البابی حلبی.
۱۱. جعفری، محمد صابر (۱۳۹۲ش)، *سبک زندگی مهدوی باید الگویی جامعه شود*، سایت خبرگزاری شبستان: ۱۳۹۲/۴/۸.

۱۲. راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۴۱۲ق)، *مفردات الفاظ القرآن*، محقق: صفوان عدنان داوودی، بیروت: دارالشامیه، اول.
۱۳. صدیقی، کلیم (۱۳۷۵ش)، *نهضت‌های اسلامی و انقلاب اسلامی*، ترجمه: هادی خسروشاهی، تهران: اطلاعات.
۱۴. صفار قمی، محمدحسن (۱۳۸۹ش)، *بصائر الدرجات فی فضائل آل محمد*، ترجمه: علیرضا زکی زاده رنانی، قم: نشر وثوق.
۱۵. طباطبایی، سید محمدحسین (۱۴۱۷ق)، *المیزان فی تفسیر القرآن*، بیروت: أعلمی.
۱۶. کامل، سلیمان (بی تا)، *یوم الخلاص فی ظل القائم المهدي علیّه السلام*، بیروت: دارالکتب اللبنانی.
۱۷. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۸۷ش)، *ترجمه اصول کافی*، مصحح: صادق حسن زاده، قم: قائم.
۱۸. گلابی، سیاوش (۱۳۸۲ش)، *اصول و مبانی جامعه‌شناسی*، تهران: نشر میترا، یازدهم.
۱۹. مفید، محمد بن محمد نعمان (۱۳۸۶ش)، *تجلی پیام در افق رسانه ملی: برگرفته از اندیشه‌های شهید مطهری علیّه السلام*، تهران: صداوسیما، جمهوری اسلامی ایران (اداره کل پژوهش و آموزش سیما).
۲۰. مفید، محمد بن محمد نعمان (۱۴۳۰ق)، *الاختصاص*، بیروت: مؤسسة الاعلمی المطبوعات.
۲۱. موسوی خمینی، سید روح‌الله (۱۳۶۸ش)، *صحیفه*، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیّه السلام.
۲۲. سایت: <https://farsi.khamenei.ir>